

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Гресь Юлія Олегівна РЕФЛЕКСИВНЕ МИСЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО.....	504
Загородній Ігор Вікторович ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕРЕВІРКИ НА ПОЛІГРАФІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КАДРОВОГО ДОБОРУ НА СЛУЖБУ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ	506
Колодіна Анна Сергіївна ЩОДО ПИТАННЯ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	508
Хижняк Євген Сергійович, Холод Олег Володимирович ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	511
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ	512
Шишацька Юлія Олегівна ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	515
Чернов Олександр Віталійович МОДУС ОПЕРАНДІ ЯК ВИЗНАЧНА КРИМІНАЛІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	519
Єленич Світлана Ігравівна ОДЕСЬКА КРИМІНАЛІСТИЧНА ШКОЛА: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧЕНИХ.....	521
Стаурська Олександра Миколаївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ	524
Абу Еласал Анна Олександрівна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ОСІБ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ДОХОДІВ ВІД КОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	526
Алексєєва Ліна Леонідівна ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ	528
Бершавська Анастасія Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОСОБНИЦТВОМ АГРЕСОРУ	530
Горобець Євген Вікторович ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	531
Єлхін Олексій Володимирович ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДІВ, СФОРМОВАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	533
Кривда Людмила Русланівна ДОПОМОГА СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА (СПЕЦІАЛІСТА) В ОГЛЯДІ ТРУПА НА МІСЦІ ПОДІЇ	535
Кухарук Ігор Миколайович ІНСТИТУТ АДВОКАТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	537
Кучеров Дмитро Сергійович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОКОНТРОЛЮ ОСОБИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	539
Луцюк Роман Петрович СТРУКТУРА ТА ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	541
Макогін Ірина Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	543
Мурашко Анастасія Сергіївна МОДЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА-ПРОФАЙЛЕРА В МЕЖАХ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	545
Наумович Ігор Сергійович ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НЕБЕЗПЕЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	546
Паламарчук Олексій Олександрович ЩОДО ПИТАННЯ НАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ У СКЛАДІ ЗЛОЧИННОГО УГРУПУВАННЯ.....	548
Пишненко Ірина Юрївна КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	551

Крім того, важливо враховувати психологічні фактори, які впливають на реакцію злочинця після вчинення злочину. Наприклад, деякі можуть відчувати внутрішній конфлікт чи вину, тоді як інші можуть продовжувати відчувати емоційну стійкість і навіть гордість за свої дії. Розуміння психологічної складової модусу операнді злочинця є критично важливим для ефективного розслідування та протидії умисним вбивствам працівників правоохоронних органів. Врахування цих аспектів дозволяє не лише краще зрозуміти мотивацію злочинця, але й розробити більш ефективні стратегії запобігання подібним подіям у майбутньому.

Отже, глибокий аналіз та розуміння модусу операнді у випадках умисних вбивств працівників правоохоронних органів є невід'ємною складовою у виявленні злочинців, встановленні їхніх мотивів та попередженні подібних подій у майбутньому. Додаткова деталізація та аналіз різних аспектів цієї проблеми можуть допомогти зрозуміти її складність та розробити більш ефективні стратегії протидії. Аналіз модусу операнді виявляється невід'ємною складовою у розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів. Його ретельне проведення дозволяє не лише розкрити злочин та встановити винних, але й запобігти подібним трагедіям у майбутньому, забезпечуючи безпеку для всього суспільства.

Список використаних джерел

1. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. Харків : Фоліо, 2018. 416 с.

Ключові слова: вбивство, працівники правоохоронних органів, модус операнді, досудове розслідування.

Keywords: murder, law enforcement officers, modus operandi, pretrial investigation.

Єленіч Світлана Ігравівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
головний бібліограф наукової бібліотеки*

ОДЕСЬКА КРИМІНАЛІСТИЧНА ШКОЛА: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧЕНИХ

Історико-правові дослідження розвитку криміналістики, наукової спадщини вчених України, особливостей становлення юридичної науки та освіти на базі судово-експертних установ і закладів вищої освіти України сприяють процесу виокремлення криміналістичної наукової школи на певному етапі існування.

Українська криміналістична наукова школа має свою природу, яка включає як регіональні (Харківська, Київська, Одеська), так і тематичні наукові школи, (наукові школи з вивчення проблем розвитку та удосконалення окремих тематичних напрямків), а також іменні [2, с. 6-7]. Процес формування одеської криміналістичної школи є актуальним для вивчення характерних особливостей цієї школи, ретроспективного аналізу та систематизації наукових досягнень учених у цій галузі.

В межах розвитку криміналістичної науки, системи вищої юридичної освіти в Україні з підготовки прокурорів, слідчих, працівників оперативних підрозділів, експертів-криміналістів, а також питання утворення криміналістичних наукових шкіл досліджували в своїх роботах такі вчені, як В. П. Колмаков, В. В. Тіщенко, В. О. Комаха, А. В. Іщенко, Д. А. Ляшенко (Іщенко), В. Ю. Шепітько, В. В. Юсупов та інші науковці.

Іщенко Д. А. виділяє такі аспекти в поглядах на генезу наукової школи: «1) наукова школа як дослідний колектив, 2) наукова школа, що виконує освітню функцію, 3) наукова школа як окремий напрямок в науці» [5, с. 148-149].

Найхарактернішими критеріями оцінки функціонування наукової школи вважається наявність «видатного вченого та педагога; стиль роботи і мислення; наукова ідеологія (фундаментальна ідея, науково-дослідна програма), особлива наукова атмосфера в колективі, висока наукова кваліфікація дослідників, які гуртуються навколо лідера; значущість одержаних ними наукових результатів у певній галузі науки, високий науковий авторитет» [6]. Ці основні ознаки пропонуються використовувати для визначення наукових об'єднань колективу вчених.

Розглянемо зазначені критерії «наукової школи» для визначення характерних особливостей розвитку одеської криміналістичної школи. Одним із прикладів становлення наукової школи є *Всеукраїнська криміналістична наукова школа*, заснована доктором юридичних наук, професором В. П. Колмаковим. Історія формування цієї школи пов'язана з періодом розвитку криміналістики, становлення судово-експертних установ та закладів вищої освіти в Україні, наукової та практичної діяльності вчених у XX столітті. Результатом виокремлення цієї школи стали наукова, науково-дослідна, освітня діяльність колективу вчених України та зарубіжних країн, а також колег та здобувачів вищої освіти. Дослідження наукової спадщини професора В. П. Колмакова здійснювались у форматі проведення наукових заходів в Національному університеті «Одеська юридична академія» [1].

Професор Віктор Павлович Колмаков (1913–1973) видатний вчений-криміналіст, керівник, організатор, педагог, науковий лідер Харківської та Одеської криміналістичних шкіл. Основні теми дослідження, методи та ідеї вченого-криміналіста В. П. Колмакова об'єднали науковців в галузі кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, а також найшли втілення в працях учнів та наступного покоління науковців.

Аналіз дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук як джерел, які розкривають напрями та стан розвитку науки, здійснено у статті професора А. В. Іщенко «Теоретичні проблеми криміналістики в дисертаційних дослідженнях в Україні», зокрема про захист докторських дисертацій вченими одеської криміналістичної школи (В. П. Колмаков, 1962 р.; І. В. Постіка, 1991 р.; Ю. П. Аленін, 1997 р.) [3, с. 131, 135, 137]. Динаміці підготовки докторських та кандидатських дисертацій у галузі криміналістики за період з 1941 по 2016 рік присвячене дослідження науковців А. В. Іщенко та Д. А. Лященко «Розробка проблем методики розслідування злочинів вченими одеської криміналістичної школи». В м. Одеса під науковим керівництвом В. П. Колмакова були підготовлені та захищені дисертаційні дослідження О. О. Закатова (1971), С. Г. Новікова та В. В. Тіщенко (1973) [4, с. 124-125].

Наступний приклад – *одеська криміналістична школа*. Один із факторів, що вплинув на розвиток одеської криміналістичної школи, пов'язаний із створенням закладу вищої освіти України – Одеської державної юридичної академії у 1997 році (нині Національний університет «Одеська юридична академія»). Національний університет «Одеська юридична академія» є науковим центром, який об'єднує вчених для колективної та індивідуальної інтелектуальної і творчої діяльності, підготовки науково-дослідних та педагогічних кадрів; має взаємовідносини з іншими науковими школами та науковими осередками; співпрацює з закладами вищої освіти, установами, організаціями України та зарубіжних країн тощо. Результати діяльності науковців університету інтегруються у загальну науково-дослідну роботу української криміналістичної наукової школи та одеської криміналістичної школи, зокрема одеської школи права. Такий організаційний підхід передбачає наявність керівника/координатора, створення умов для навчання, плідної наукової діяльності, співпраці колективу вчених, виконання науково-дослідної роботи тощо.

Важливою складовою у розвитку одеської криміналістичної школи стало створення в 1997 році в Одеській юридичній академії кафедри криміналістики, яку до 2023 року очолював доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України Валерій Володимирович Тіщенко, який був науковим консультантом трьох докторів наук та науковим керівником 26 здобувачів кандидатських дисертацій.

У вересні 2023 р. кафедра криміналістики була переформована у кафедру криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності, яку очолила представниця одеської криміналістичної школи доктор юридичних наук, професор Лариса Ігорівна Аркуша.

Активність вчених кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності університету є важливим чинником для розвитку наукової школи з удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень, а також дослідження криміналістичних аспектів злочинної діяльності. Якість криміналістичних методів, розробка нових технологій та удосконалення методів розслідування злочинів дозволяють підвищити ефективність розслідування злочинів. Діяльність вчених кафедри охоплює різні сфери наукового пошуку, які сприяють розвитку освіти і криміналістичної науки, формуванню інновацій та взаємодії у глобальному науковому співтоваристві. Серед основних напрямлень можна виділити:

- освітню діяльність: викладання та навчання, сприяння формуванню нового покоління науковців та фахівців, передача знань молодому поколінню та підтримка освітніх ініціатив;
- здійснення наукових досліджень та публікація результатів інтелектуальної та творчої діяльності (наукові, навчальні, навчально-методичні, енциклопедичні, довідкові, бібліографічні видання, авторські свідоцтва і патенти, статті на сторінках провідних наукових видань України та зарубіжних країн та інші праці);
- аналіз та дослідження історії розвитку криміналістики, правової та наукової спадщини;
- реалізацію науково-дослідних програм з актуальних тематичних напрямків, спрямованих на розвиток нових знань та технологій;
- напрацювання наукових та практичних досліджень в рамках міжнародних та національних проєктів сприяють колективному вирішенню наукових завдань (з'їзди, науково-практичні конференції, семінари, симпозіуми інші заходи);
- забезпечення експертної та нормотворчої діяльності;
- підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників університету;
- професійну діяльність у громадській організації «Міжнародний конгрес криміналістів» (2012) та інших об'єднаннях;
- стажування та вивчення досвіду криміналістів зарубіжних країн тощо.

Науково-педагогічна діяльність у галузі криміналістики є важливим чинником в підготовці фахівців та сприяє формуванню дослідників, які в майбутньому будуть розв'язувати складні кримінальні провадження і забезпечувати правосуддя в державі. Підготовка науково-педагогічних кадрів дозволяє забезпечити стабільний розвиток криміналістики, зберегти та передати до інших поколінь сформовану криміналістичну наукову школу.

На підставі вищевикладеного про розвиток одеської криміналістичної школи можемо зробити висновок, що система української криміналістичної наукової школи у своїй структурі містить такі елементи як:

- організаційна модель наукової школи «керівник/координатор – колектив вчених» на базі закладів вищої освіти та судово-експертних установ, яка зазвичай має тематичну спрямованість;
- тематична модель наукової школи, яка може об'єднувати вчених в галузі криміналістики та інших галузей права України, а також юридичної психології, юридичної деонтології, біографістики, бібліографознавства тощо;
- модель науково-педагогічної школи, характерною особливістю якої є наявність видатного вченого та педагога, яка може бути сформована як іменна наукова школа, так і тематична наукова школа.

Отже, наукові школи в сучасному науковому середовищі демонструють складну мережу взаємозв'язків та переплітаються між собою в контексті спільних інтересів. Вони функціонують як відокремлені центри наукових досліджень, що вивчають певні аспекти науки, так і

взаємодіють одна з одною, обмінюючись ідеями, методами та результатами досліджень. Взаємозв'язаність наукових досліджень сприяє появі нових перспективних напрямків, розвитку міждисциплінарних підходів, а також створенню формальних та неформальних об'єднань.

Список використаних джерел

1. Єленич С. І. Наукова спадщина професора В. П. Колмакова в контексті біобібліографічного дослідження. *Сучасні напрями, засади та методи протидії злочинності в умовах воєнного стану* : матеріали Міжнар. конф., присвяч. 110річчю від дня народж. видатного вченого-криміналіста, д-ра юрид. наук, проф. Віктора Павловича Колмакова (Одеса, 20 жовт. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 65–69.
2. Єфремова Н., Корнієнко І., Єленич С. До питання становлення одеської криміналістичної школи у ХХ – початку ХХІ століть. *Юридичний вісник*. 2023. № 5. С. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2023.1>
3. Іщенко А. В. Теоретичні проблеми криміналістики в дисертаційних дослідженнях в Україні. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 2. С. 130–140.
4. Іщенко А. В., Ляшенко Д. А. Розробка проблем методики розслідування злочинів ученими одеської наукової школи криміналістів. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4–5. С. 123–131.
5. Іщенко Д. А. Формування наукових шкіл у криміналістиці. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 145–151.
6. Наукова школа – феномен науки. *Науковці України – еліта України* / редкол.: В. П. Семиноженко [та ін.]. Київ : Логос України, 2012. URL: http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html

Ключові слова: історія криміналістики, Одеська криміналістична школа, Національний університет «Одеська юридична академія», В. П. Колмаков, В. В. Тіщенко

Keywords: forensic scientific schools in Ukraine, Department of criminalistics of the National University «Odesa Law Academy», V. Kolmakov, V. Tishchenko

Стаурська Олександра Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
фахівець інформаційно-координаційного відділу*

Центру організації освітньої підготовки та інформаційно-аналітичної роботи

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ

На сучасному етапі свого розвитку, суспільство стикається з низкою негативних тенденцій, від усунення яких залежить, зрештою, його подальше існування. Не останнє місце серед них займає проблема поширення наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів і, як наслідок, збільшення кількості наркозалежних. За своєю суттю це загроза як здоров'ю окремих осіб, які допускають немедичне споживання наркотиків, так і в цілому для здоров'я населення держави.

Широке впровадження технологій дозволило полегшити більшість процесів життєдіяльності людини, і при цьому сприяло розвитку соціально-економічної сфери, а ще й призвело до їх використання у злочинних цілях. З розвитком інформаційних технологій констатується зміна форм та методів скоєння злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків. Для